

СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИРОЩУВАННЯ ЦУКРОВИХ БУРЯКІВ У ХАРКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Логвинова М.О.

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Харківська область спеціалізується на вирощуванні цукрових буряків – високопродуктивної технічної культури, яка, водночас, забезпечує населення продуктами харчування та є сировиною для переробної промисловості. Область займає 5 місце в Україні за площею цукрових буряків (15,5 тис. га), поступаючись Вінницькій, Полтавській, Тернопільській, Київській областям. Тому територіальні особливості вирощування цукрових буряків у Харківській області, проблеми галузі буряківництва є актуальними.

Останнім часом для Харківської області характерне незначне збільшення посівних площ та валового збору цукрових буряків. Так, у 2016 році за обсягами вирощування цукрових буряків (12036,6 тис. т.) Харківська область опинилась на 2 місці серед областей України, а тому може вільно конкурувати у виробництві цукрових буряків з Вінницькою (2057 тис. т.) чи Полтавською (1195,8 тис. т.) областями [4].

На урожайність цукрових буряків у Харківській області впливають як природно-географічні, особливо кліматичні, так і суспільно-географічні та економічні фактори. Проте, останнім часом через низьку культуру землеробства, відсутність сучасної техніки, порушення сівозмін, недостатні фінансові можливості аграріїв на придбання високоякісного насіння, мінеральних добрив урожайність цукрових буряків в області є досить низькою (349 ц/га) у порівнянні із середнім показником по Україні – 435,8 ц/га [6].

Розглядаючи динаміку урожайності цукрових буряків з 2000 по 2016 рр. (рис. 1), можна помітити незначні коливання зниження урожайності цукрових буряків у 2005 та 2015 роках та стрімкого падіння урожайності у 2010 році до рівня 146 ц/га у порівнянні з 203 ц/га у 2009 році. Така низька урожайність обумовлена тривалою посухою та підвищенням ринкових цін на мінеральні добрива та високоякісні сорти насіння [1].

Найвищий показник урожайності цукрових буряків спостерігався у 2014 році на рівні 436,5 ц/га, що обумовлено впровадженням нових технологій вирощування цієї культури, застосуванням сівозмін, внесенням органічних мінеральних добрив тощо [3].

У 2009-2010 рр. також відбувалось стрімке зменшення валового збору цукрових буряків до 4029,9 тис. ц (рис. 2.), що обумовлено екстремальними погодними умовами, тобто відсутністю опадів більше 2-х місяців та аномально високими температурами повітря (до 39°C) і ґрунту (до 52° С) у серпні. Зменшення валового збору цукрових буряків у Харківській області призводить до використання імпортного насіння, яке мало пристосоване до кліматичних умов України, що також впливає на урожайність культури та її валовий збір та призводить до зниження технологічних якостей сировини.

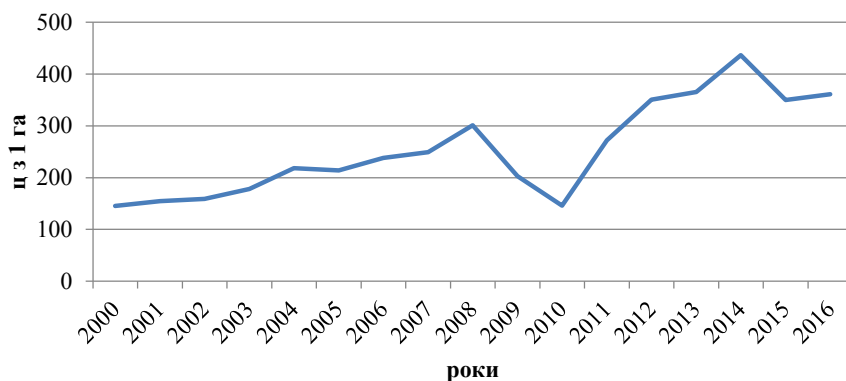

Рис. 1. Динаміка урожайності цукрових буряків у Харківській області за період з 2000 по 2016 рр. (побудовано автором за даними [5])

Рекордне зниження валового збору цукрових буряків у 2013 році до 8115,0 тис. ц обумовлено зменшенням посівних площ у фермерських господарствах під дану культуру. У 2016 році валовий збір цукрових буряків зріс у 2,5 рази у порівнянні з попереднім роком (12036,6 тис. ц), що дозволило Харківській області посісти 2 місце в Україні за цим показником [4,5].

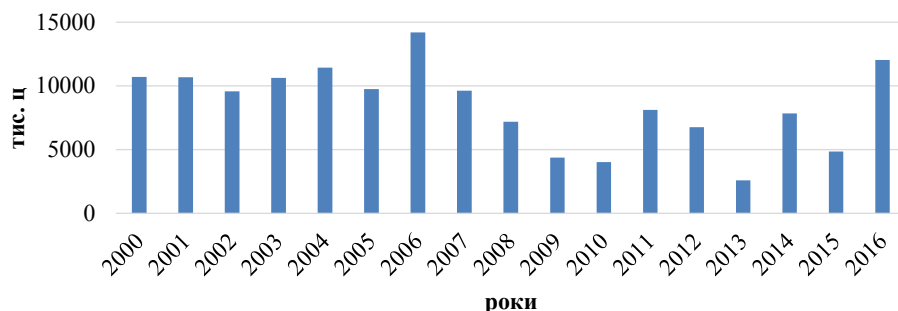

Рис. 2. Динаміка виробництва цукрових буряків у Харківській області за період з 2000 по 2016 рр. (побудовано автором за даними [5])

Вирощування цукрових буряків у Харківській області поширено майже в усіх адміністративно-територіальних одиницях, проте найбільш сприятливими для вирощування цукрових буряків є північні лісостепові райони області. Значні посівні площі та найбільший валовий збір цукрових буряків зосереджено у Вовчанському (915,3 тис. ц), Великобурлуцькому (814,5 тис. ц) та Краснокутському (643,8 тис. ц) районах [2].

Варто відзначити, що у групі районів: Харківському, Печенізькому, Зміївському, Нововодолазькому, Ізюмському та ін. дані про валовий збір та урожайність цукрових буряків відсутні [2].

Урожайність цукрових буряків у Харківській області знижується з північних, північно-східних районів до південних та південно-східних (рис. 3.). Найбільша урожайність цукрових буряків спостерігається у Дергачівському, Золочівському, Коломоцькому, Краснокутському районах (більше 420 ц/га). У 2016 році найбільшій урожайності цукрових буряків досягли такі сільськогосподарські підприємства області: ПАОП «Промінь» Красноградського району (634,5 ц/га), ПрАТ «АФ ім. Г.С. Сковороди» Золочівського району (611,3 ц/га), ТОВ СП «Родина» Богодухівського району (673,7 ц/га), що обумовлено використанням сучасної техніки, перевірених високоякісних сортів насіння та мінеральних добрив [6].

Ряд районів області: Балаклійський, Барвінківський, Близнюківський, Борівський, Первомайський, Сахновщинський мають незначну урожайність цукрових буряків (до 300 ц/га) [2].

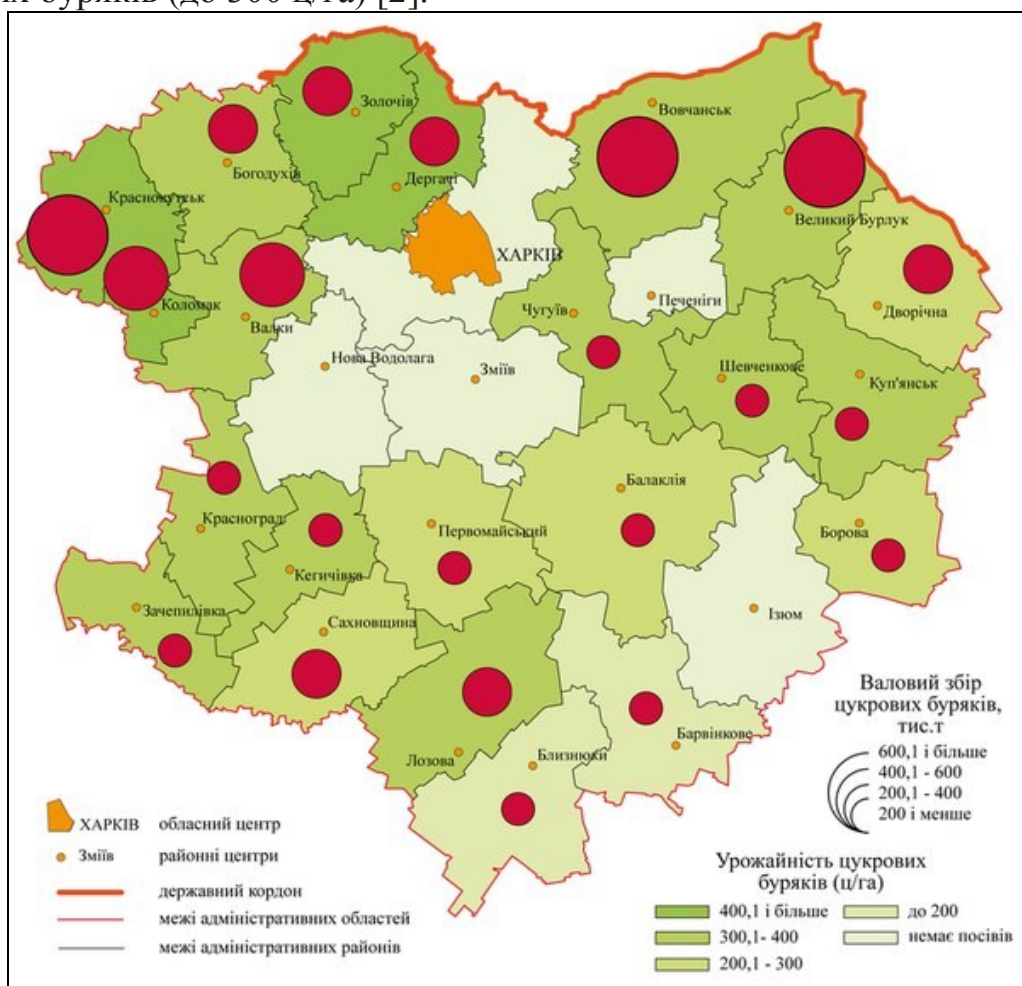

Рис. 3. Виробництво та урожайність цукрових буряків у розрізі районів Харківської області (побудовано автором за даними [2])

Таким чином, на вирощування цукрових буряків у Харківській області впливають як природно-географічні, так і суспільно-економічні чинники, тому Харківщина посідає досить великі позиції в Україні за виробництвом даної культури. У вирощуванні цукрових буряків по території Харківської області простежується певна зональність: валовий збір та урожайність знижується з північних, північно-східних районів до південних та південно-східних.

Сьогодні у галузі буряківництва області відбуваються позитивні зміни: збільшуються посівні площі, валовий збір, урожайність. Проте, головним завданням агровиробників залишається ефективне використання земельних ресурсів, удосконалення технологій вирощування цукрових буряків, покращення техніки тощо.

Література

1. Кандиба Ю.І. Територіальна диференціація цукробурякового виробництва у Харківській області // Актуальні проблеми дослідження довкілля: Зб. наук. праць (за матер. IV Всеукр. наук. конф. з міжнар. участю для молодих учених, 19-21 травня 2011 р., м. Суми). – Суми: Вінниченко М.Д., 2011. – С. 332-336.
2. Міста та райони Харківської області у 2016 році (статистичний щорічник) [за ред. О.Г. Мамонтової]. – Х.: Харківське обласне управління статистики, 2017. – 577 с.
3. Немець Л.М. Територіальні та часові особливості розвитку рослинництва Харківської області / Л.М. Немець, В.Ф. Ліхван // Часопис соціально-економічної географії: Міжрегіональний збірник наукових праць. – Харків, 2012. – Вип. 12 (1). – С. 132-137.
4. Сільське господарство України (статистичний збірник) / [відп. за вип. О.М. Прокопенко]. – К. : Державна служба статистики України, 2015. – 389 с.
5. Сільське господарство Харківської області у 2015 році (статистичний щорічник) / [під заг. ред. К.П. Воловікової]. – Х., 2016. – 153 с.
6. Саблук Т.П. Цукробурякове виробництво України: проблеми відродження, перспективи розвитку/ П.Т. Саблук, М.Ю. Коденська, В.І. Власов та ін., за ред. П.Т. Саблука, М.Ю. Коденської. – К.: ННЦ ІАЕ, 2007. – 390 с.

ГЕОГРАФІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ У СУМСЬКОМУ РЕГІОНІ

Буц Ю.В.

Харківський національний економічний університет імені С. Кузнеця,

Крайнюк О.В.

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Виникнення надзвичайних ситуацій (НС) на територіях України, як і в інших країнах, зумовлено значною мірою наявністю тих чи інших географічно-соціальних передумов виникнення НС, зокрема наявністю об'єкта (фізико-географічні умови території, природно-ресурсний потенціал, присутністю та характером функціонування потенційно небезпечних об'єктів, розвиненість магістрально-транспортної мережі, щільність населення, тощо, щодо яких існує ризик прояву небезпек природного, техногенного чи соціального походження).

За даними ДСНС у Сумській області у 2017 році виявлено наступну ситуацію: щонеділі мали місце від 50 до 159 надзвичайних подій (середнє значення становить 72 надзвичайні події на тиждень), в яких загинуло до 15 осіб (у середньому 3-4 людини на тиждень) та постраждало від 3 до 48 осіб (у середньому 22 людини на тиждень) [1].